

Blaski i cienie Wspólnej Polityki Rolnej w Unii Europejskiej i Polsce

Jerzy Wilkin

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN

Polskie rolnictwo na tle UE-28

- Powierzchnia użytków rolnych - 5 miejsce w UE
- Wartość produkcji rolnej - 7 miejsce w UE
- Nadwyżka eksportu nad importem produktów rolno-spożywczych - 6 miejsce w UE
- Liczba gospodarstw rolnych- 2 miejsce w UE (po Rumunii)

Etapy ewolucji WPR

- 1957-1962: okres przygotowawczy WPR
- 1962-1968: stworzono zasady wspólnej organizacji rynków (m.in. zbóż, wieprzowiny, wołowiny i mleka) – ustanowienie wspólnych cen
- 1975-1984: narastanie nadwyżek produktów rolnych i próby stworzenia polityki strukturalnej w rolnictwie (plan Mansholta)
- 1984 – wprowadzenie kwot mlecznych (zlikwidowanych w 2015 r.)
- 1992 – reformy Mac Sharry’ego (najważniejsza reforma WPR)
- 2000- Agenda 2000
- 2003- Reforma WPR uzgodniona w Luksemburgu (Jednolite płatności obszarowe lub na gospodarstwo, zasad współzależności, modulacja i rozwój obszarów wiejskich)
- Modyfikacja zasad WPR po 2004 r. – Rozszerzenie UE
- Europa 2020 i wnioski dla WPR

Europejski model rolnictwa

- Połączenie zasad gospodarki rynkowej i polityki publicznej (interwencjonizmu państwowego);
- Upowszechnienie zasad trwałego i zrównoważonego rozwoju;
- Ochrona różnorodności rolnictwa i obszarów wiejskich;
- Wzrost znaczenia publicznych funkcji rolnictwa

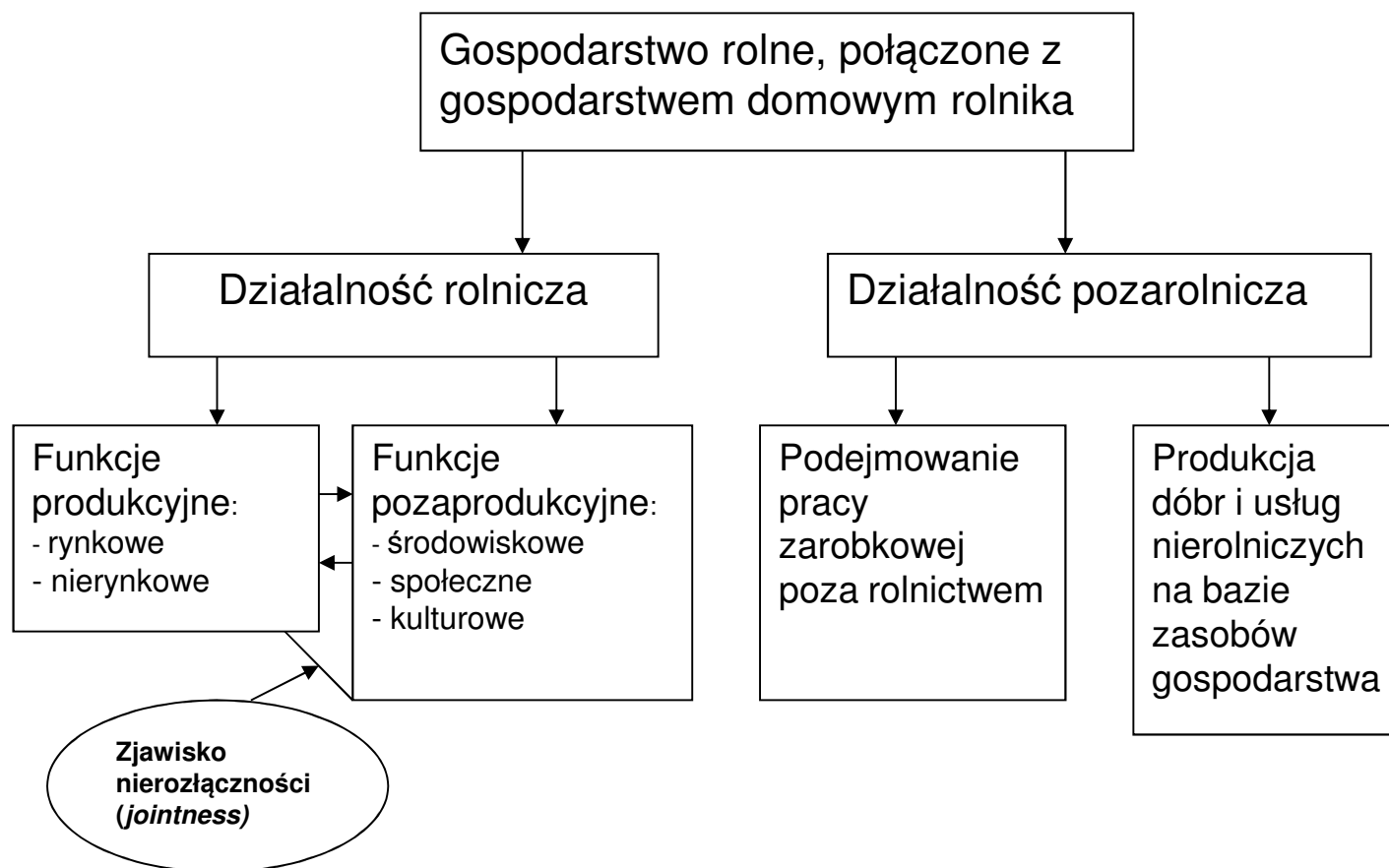
Kryzys legitymizacji polityki rolnej – pytania:

- Jakie racje przemawiają za tym, aby na wspieranie rolników przeznaczać więcej środków publicznych niż na jakąkolwiek inną grupę producentów?
- W jaki sposób zidentyfikować i oszacować efekty działalności rolnika i powiązać je z różnymi formami wsparcia?
- Dlaczego rolnicy otrzymują wsparcie publiczne mimo, że są dostarczycielami znacznej części zanieczyszczeń środowiska?

Początki kariery wielofunkcyjności rolnictwa

- 1992 - „Szczyt Ziemi” w Rio de Janeiro
- 1992 - Reformy CAP zaproponowane przez MacSharry’ego
- 1994 – Zakończenie Rundy Urugwajskiej GATT, utworzenie WTO i wyłonienie się trzech „koszyków” instrumentów wspierania rolnictwa
- Wzrost znaczenia kwestii ekologicznych w WPR – „zazielenianie WPR”

Wielofunkcyjność rolnictwa a wielofunkcyjność gospodarstwa rolnego

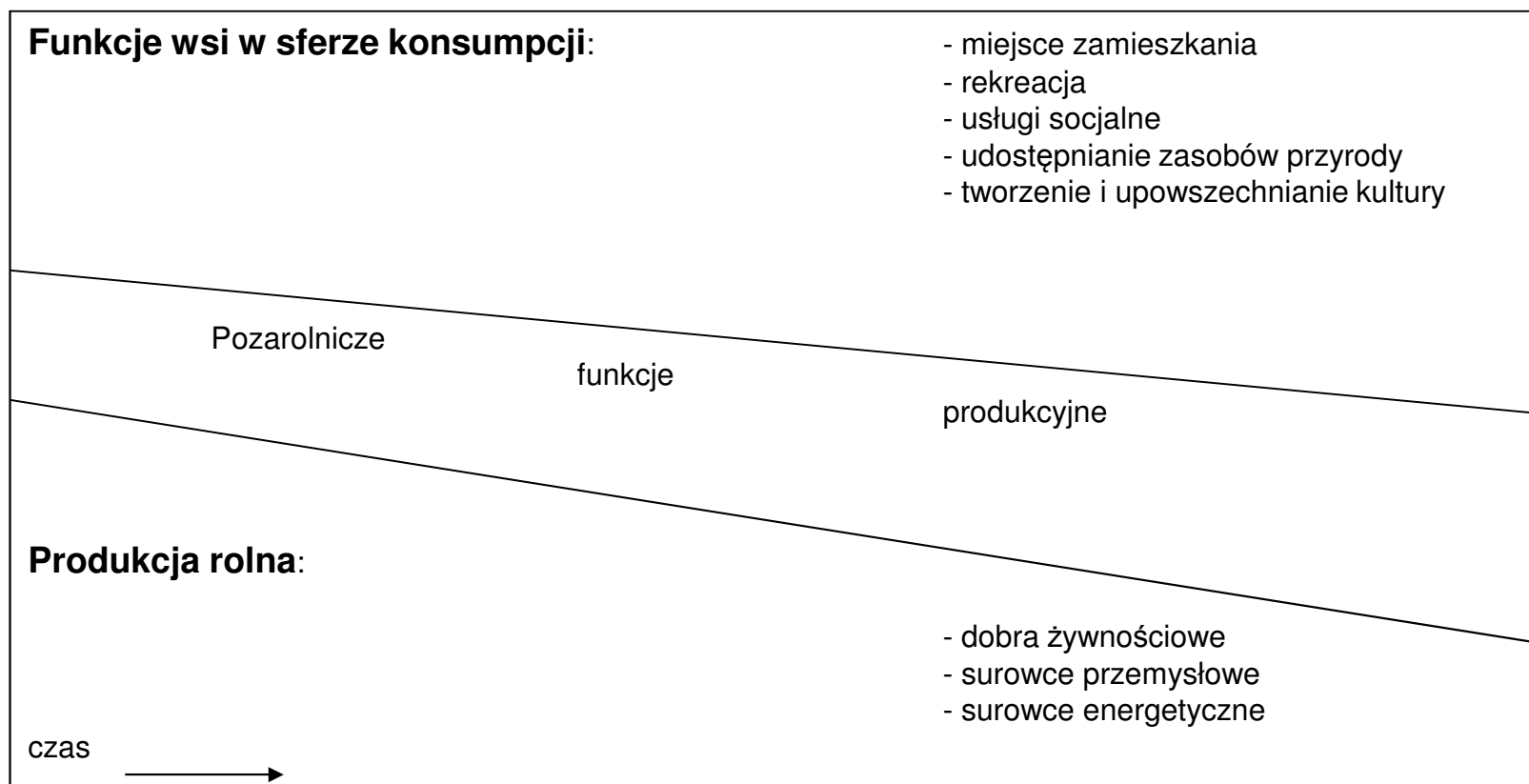

Pozakomercyjne funkcje rolnictwa

- **Funkcje zielone:** zarządzanie zasobami ziemi w celu utrzymania jej wartościowych właściwości, stwarzanie warunków dla dziko żyjących zwierząt i roślin, ochrona dobrostanu zwierząt, utrzymanie bioróżnorodności i poprawa obiegu substancji chemicznych w systemach produkcji rolnej;
- **Funkcje błękitne:** zarządzanie zasobami wodnymi, poprawa jakości wód, zapobieganie powodziom, wytwarzanie energii wodnej i wiatrowej;
- **Funkcje żółte:** utrzymywanie spójności i żywotności obszarów wiejskich, podtrzymywanie i wzbogacanie tradycji kulturalnej oraz tożsamości wsi i regionów, rozwój agroturystyki i myślistwa;
- **Funkcje białe:** zapewnianie bezpieczeństwa żywnościowego i zdrowej żywności (*food security and food safety*)

(Huylenbroeck i in.)

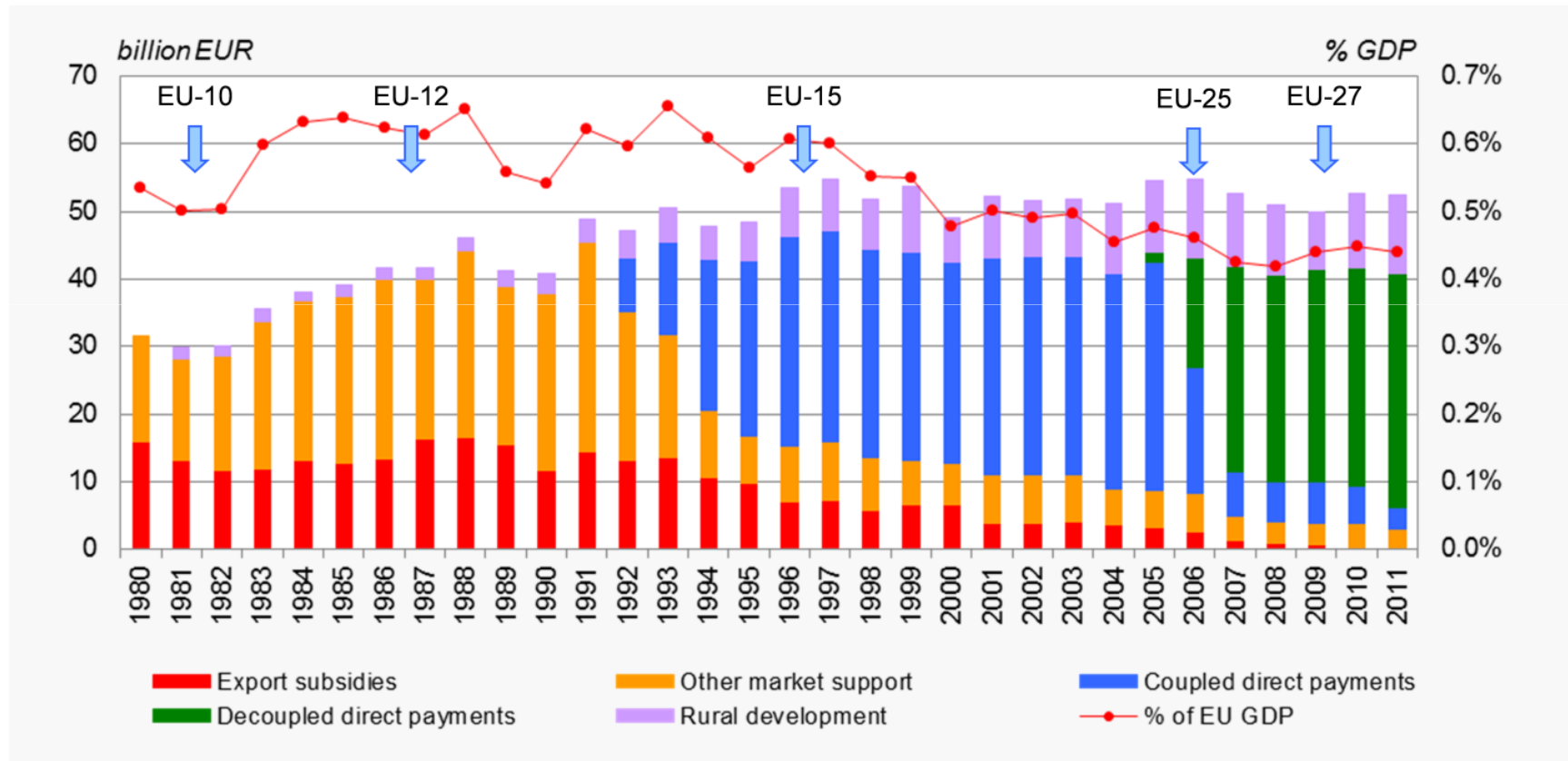
Ewolucja funkcji obszarów wiejskich

Wieś bez rolnictwa i rolników?

- Rośnie liczba wsi, w których znaczenie rolnictwa jest niewielkie albo prawie zerowe;
- Potrzeby rolnictwa na wielu obszarach wiejskich nie są należycie chronione, a zwłaszcza nie jest chroniona ziemia rolnicza („wylewanie się miast”, nieuzasadnione wyłączenie ziemi z użytkowania rolniczego, niekorzystne dla rolnictwa planowanie przestrzenne itp.);
- Niezbędna jest zmiana polityki wobec tzw. małych gospodarstw, które w dużym stopniu, utrzymując ziemię i zasoby pracy, tracą cechy producentów rolnych;
- Żywotna wieś, to wieś ekonomicznie zdywersyfikowana, demograficznie rozwijająca się i zapewniająca odpowiednią równowagę między potrzebami rolnictwa a innymi funkcjami wsi.

Zmiany wielkości i struktury wydatków UE na realizację WPR

Wzrost wsparcia dla rolnictwa w Polsce, w ramach WPR, w mld EUR

Składniki WPR	Średniorocznie w 2004-2006	Średniorocznie w 2007-2013
Wsparcie cen	2,0	1,5
Płatności bezpośr.	1,8	2,8
PROW + SPO	1,5	2,2
RAZEM	5,3	6,5

Wsparcie unijne dla rozwoju obszarów wiejskich (II Filar WPR) w latach 2007-2013: najwięksi beneficjenci (mln Euro)

- Polska 13 398
- Włochy 8 985
- Niemcy 8 951
- Rumunia 8 124
- Hiszpania 8 053
- UE-27 łącznie 96 197

WPR 2014-2020 (UE-28)

Ile dla rolników, a ile dla mieszkańców wsi?

(ceny bieżące)

Filar I
312,7 mld euro

Filar II
95,6 mld euro

Razem WPR
408,3 mld euro

← 23% środków WPR
na II Filar

Priorytety PROW na lata 2014-2020

1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich.
2. Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami.
3. Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem.
5. Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu.
6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

WPR – Perspektywy – po 2020???

- Niejasny kształt UE – Brexit, dalsze rozszerzenie?
- Ograniczenie budżetu WPR na rzecz innych priorytetów UE, w tym polityki imigracyjnej;
- Zwiększenie znaczenia II Filara WPR, kosztem płatności bezpośrednich;
- Konsekwencje ewentualnego porozumienia Transatlantyckiego (TTIP – Transatlantic Trade and Investment Partnership);
- Konsekwencje „umowy klimatycznej”;
- Renacjonalizacja polityki rolnej.

12 lat członkostwa Polski w UE – bilans korzyści dla wsi i rolnictwa

- Znacząca modernizacja towarowych gospodarstw rolnych;
- Poprawa parytetu dochodów ludności rolniczej;
- Bardzo szybki wzrost eksportu produktów rolno-spożywczych i powiększanie dodatniego salda obrotów tymi produktami;
- Zmniejszenie dystansu dochodowego i cywilizacyjnego między wsią a miastem (obszarami wiejskimi i miejskimi);
- Wzrost prestiżu zawodu rolnika w polskim społeczeństwie;